

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Szewczyk
Sędziowie:	SSA Józef Wąsik (spr.) SSA Regina Kurek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Zaczyk

po rozpoznaniu w dniu 12 kwietnia 2017 r. w Krakowie na rozprawie
sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W.
przeciwko A. K. (1), M. K. i

K. K. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną
na skutek apelacji pozwanych
od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie
z dnia 7 kwietnia 2016 r. sygn. akt I C 1452/15

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I, II i III w ten sposób, że oddala powództwo w stosunku do pozwanego A. K. (1) i nie obciąża go kosztami procesu oraz kosztami sądowymi należnymi Skarbowi Państwa;**
- 2. oddala apelację w pozostałym zakresie;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokata J. M. (1) wynagrodzenie w kwocie 13.284 zł (trzynaście tysięcy dwieście osiemdziesiąt cztery złote) w tym 2.484 zł podatku od towarów i usług, tytułem zastępstwa prawnego udzielonego pozwany w postępowaniu apelacyjnym;**
- 4. zasądza od pozwanych M. K. oraz K. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 10.800 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSA Regina Kurek SSA Andrzej Szewczyk SSA Józef Wąsik

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 12 kwietnia 2017 r.

Skarb Państwa Naczelnik Urzędu Skarbowego w W. w pozwie skierowanym przeciwko A. K. (1), M. K. i K. K. (1) domagał się uznanie za bezskuteczne w stosunku do Skarbu Państwa:

1. umowy o podział majątku wspólnego, zawartej w formie aktu notarialnego dnia 24 sierpnia 2010 roku, repertorium (...) nr (...) pomiędzy M. K. a A. K. (1), w której małżonkowie dokonali podziału majątku wspólnego w ten sposób, że prawo własności nieruchomości położonej:

- w N., utworzonej z zabudowanej działki nr (...) o pow. 0,1109 ha, dla której Sąd Rejonowy w W. VII Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. prowadzi księgę wieczystą o nr (...) (dalej: nieruchomość położona w miejscowości N.),

- w miejscowości W. i Górny, utworzonej z działki (...) o pow. 1,1695 ha, dla której Sąd Rejonowy w W., V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) (dalej: nieruchomość położona w miejscowości W.),

- w miejscowości S., gmina K., składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni wszystkich działek objętych tą księgą wieczystą wynoszącą 4,0800 ha, dla której Sąd Rejonowy w W., V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) (dalej: nieruchomość w miejscowości S.)

otrzymała M. K., natomiast na rzecz A. K. (1) ustanowiono prawo dożywotniego, bezpłatnego użytkowania ww. nieruchomości (dalej: umowa o podział majątku wspólnego);

2. umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 10 kwietnia 2012 roku, repertorium(...) nr(...), mocą której M. K. darowała swojemu synowi K. K. (1) nieruchomość położoną w miejscowości S. oraz nieruchomość położoną w miejscowości W. i Górny (dalej: umowa darowizny z dnia 10 kwietnia 2012 r.);

3. umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 25 czerwca 2012 roku, repertorium(...) nr(...), mocą której M. K. darowała swojemu synowi K. K. (1) nieruchomość położoną w N. (dalej: umowa darowizny z dnia 25 czerwca 2012 r.)

- a to dla ochrony wiarygodności Skarbu Państwa wobec:

a) M. i A. K. (1) z tytułu zaległości podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych za rok 2005 stwierdzonej tytułem wykonawczym nr SM (...) z dnia 24 sierpnia 2011 roku,

b) A. K. (1) z tytułu zaległości podatkowych w podatku od towarów i usług za okres od stycznia 2005 r. do grudnia 2005 r. (zaległości stwierdzone tytułami wykonawczymi z dnia 25 sierpnia 2011 r. nr: SM (...), SM (...), SM (...), SM (...), SM (...), (...), (...), SM (...), SM (...), SM (...), SM (...), SM (...)) oraz od lipca 2010 r. do sierpnia 2010 r. (zaległości stwierdzone tytułami wykonawczymi z dnia 24 kwietnia 2012 r. nr: SM (...), SM (...)),

c) M. K. z tytułu odsetek za zwłokę od niezapłaconych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych za miesiące styczeń i luty 2011 roku, stwierdzonej tytułem wykonawczym nr SM (...) z dnia 18 czerwca 2012 roku,

d) A. K. (1) z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2007, stwierdzonej tytułem wykonawczym nr (...) z dnia 17 listopada 2014 roku,

e) A. K. (1) z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2008, określonej decyzją Dyrektora Izby Skarbowej w K. z dnia 8 maja 2015 r. nr (...) wraz z należnymi odsetkami, kosztami egzekucji i kosztami upomnień.

W uzasadnieniu pozwu strona powodowa podniosła, że pozwani M. i A. K. (1) są jej dłużnikami z tytułu zaległości podatkowych. Prowadzone przeciwko nim administracyjne postępowanie egzekucyjne nie przyniosło zamierzonego rezultatu. Dłużnicy wskutek zawarcia wymienionych wyżej umów spowodowali bowiem swoją niewypłacalność. Strona powodowa wskazała, że zaległości podatkowe pozwanych A. i M. K. powstały w przeważającej części przed dokonaniem z pokrzywdzeniem wierzyciela czynnościami prawnymi, natomiast postępowanie kontrolne zostało wszczęte w 2009 r. Wobec tego pozwani musieli mieć świadomość pokrzywdzenia wierzyciela w dacie dokonywania wymienionych wyżej czynności prawnych. W odniesieniu natomiast do wskazanych umów darowizny strona powodowa podała, że z uwagi na jej nieodpłatny charakter K. K. (1) nie musiał mieć świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzycieli.

W odniesieniu do umowy o podział majątku wspólnego strona pozwana wskazała, że w jej wyniku doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, z uwagi na fakt wyzbycia się przez dłużnika składników majątkowych z jednej strony i obciążenia tych składników prawem dożywotniego użytkowania z drugiej strony. Obciążenie takie ogranicza możliwość prowadzenia skutecznej egzekucji w takiej sytuacji i ma wpływ na zakres ewentualnego zaspokojenia.

Pozwani w odpowiedzi na pozew wnieśli o oddalenie powództwa w całości. Zaprzeczyli, że dokonane przez nich czynności tj. podział majątku i darowizny nieruchomości miały na celu pokrzywdzenie wierzycieli. Podali, że motywacją, która doprowadziła do dokonania powyższych czynności były poważne problemy w życiu rodzinnym, które spowodowały konieczność takiego rozdysponowania majątkiem.

Wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział I Cywilny:

I. uznał za bezskuteczne w stosunku do Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. umowy: o podział majątku wspólnego między pozwanymi M. i A. K. (2) oraz darowizny z dnia 10 kwietnia 2012 r. i z dnia 25 czerwca 2012 r. między M. K. a K. K. (1), a to dla ochrony wiarygodności Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. wynoszącej 2.175531,00 zł wynikającej z tytułów wykonawczych o numerach: SM (...) z dnia 24.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 25.08.2011 r., SM (...) z dnia 24.04.2012 r., SM (...) z dnia 24.04.2012 r., SM (...) z dnia 18.06.2012 r., SM (...) z dnia 17.11.2014 r., SM (...) z dnia 17.11.2014 r., (...) z dnia 08.05.2015 r., wraz z odsetkami, kosztami egzekucji i upomnień,

II. zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

III. nakazał ściągnąć od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 5.000 zł tytułem części opłaty od pozwu, a w pozostałych kosztach sądowych obciąża Skarb Państwa.

Orzeczenie to Sąd Okręgowy poprzedził następującymi ustaleniami:

Pozwany A. K. (1) od 2003 r. prowadzi działalność gospodarczą polegającą na sprzedaży używanych samochodów i pojazdów. W sierpniu 2009 r. Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej wszczął postępowanie kontrolne w zakresie rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczania i opłacania podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i podatku dochodowego od osób fizycznych. Z uwagi na stwierdzone wówczas rozbieżności między treścią zapisów w podatkowej księdze przychodów i rozchodów a rzeczywistym przebiegiem zdarzeń gospodarczych zostało wszczęte postępowanie w sprawie zabezpieczenia zakończone wydaniem decyzji o zabezpieczeniu zobowiązań podatkowych na majątku pozwanego A. K. (1). W grudniu 2010 r. Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej w K. wydał decyzję w przedmiocie zaległości A. i M. K., określając wysokość ich zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym od osób fizycznych za rok 2005. Ostatecznie sprawa należności pozwanych

z tytułu zaległości podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych za rok 2005 r. została zakończona prawomocnym wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w K. z dnia 3 lipca 2012 r.

W stosunku do A. K. (1) w dniu 18 listopada 2010 r. Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej w K. wydał szereg decyzji ustalających wysokość zobowiązania z tytułu podatku od towarów i usług za poszczególne miesiące 2005 roku. Decyzje te były kwestionowane przez pozwanego. Ostatecznie wysokość należności Skarbu Państwa ustalono w decyzjach z dnia 28 lipca 2011 r. (k. 563-698).

Podatnicy M. i A. K. (1) nie uregulowali swoich zaległości podatkowych z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2005 rok oraz podatku od towarów i usług za okres od stycznia do grudnia 2005 roku, wobec czego organ podatkowy wszczął postępowanie egzekucyjne w oparciu o wystawione przeciwko nim tytuły wykonawcze. W toku postępowania zajęto składniki majątkowe na rachunkach bankowych dłużników, wynagrodzenie za pracę A. K. (1), a także dokonano zajęcia prawa majątkowego stanowiącego wierzytelność pieniężną nr (...) (k. 771-772).

W lutym 2012 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego K. S. określił decyzją wysokość zobowiązania podatkowego z tytułu podatku od towarów i usług za miesiące lipiec oraz sierpień spółki (...) s.c., orzekając jednocześnie o solidarnej odpowiedzialności A. K. (1) ze spółką i pozostałymi współnikami. W oparciu o wystawione na tej podstawie tytuły wykonawcze zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne. W postępowaniu tym dokonano kolejnego zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego A. K. (1).

W związku z zaległościami podatkowymi pozwanej M. K. z tytułu odsetek za zwłokę od niezapłaconych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych za miesiące styczeń i luty 2011 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego wystawił tytuł wykonawczy w oparciu, o który wszczęto postępowanie egzekucyjne, w którym dokonano zajęcia na rachunku bankowym dłużnika.

Kolejne postępowanie kontrolne w stosunku do A. K. (1) prowadzone było od września 2012 roku. Dotyczyło ono zaległości podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych za rok 2007. W postępowaniu tym organ ustalił wysokość należnego podatku, która podtrzymana została w postępowaniu odwoławczym. W oparciu o wydane tytuły wykonawcze wszczęto postępowanie egzekucyjne, w którym po raz kolejny dokonano zajęć rachunków bankowych dłużnika, które nie doprowadziły do skutecznej egzekucji.

Ostatnie postępowanie przeciwko pozwanemu A. K. (1) zostało wszczęte we wrześniu 2014 roku i dotyczyło ono zaległości pozwanego z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2008. Postępowanie zakończyło się wydaniem decyzji ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego w 2015 r.

Zobowiązanie pozwanych M. i A. K. (1) wobec strony powodowej wynosiło na dzień 25 marca 2015 r. z tytułu podatku od osób fizycznych i podatku od towarów i usług za lata 2005, 2007, 2008, 2010 i odsetek za 2011 rok 2.175.530,77 złotych, na którą to kwotę składały się suma zaległości podatkowych wraz z odsetkami, kosztami egzekucyjnymi i kosztami upomnień.

Postępowanie egzekucyjne prowadzone wobec pozwanych pozostaje bezskuteczne.

Pozwani A. K. (1) i M. K. w dniu 24 sierpnia 2010 roku dokonali notarialnego podziału majątku wspólnego w taki sposób, że prawo własności nieruchomości położonych w N., w miejscowości W. oraz w miejscowości S. otrzymała M. K. bez spłat, natomiast na rzecz A. K. (1) ustanowiono prawo dożywotniego, bezpłatnego użytkowania wszystkich wyżej wymienionych nieruchomości.

Następnie pozwana M. K. zawarła dwie umowy darowizny z synem - K. K. (1), przekazując mu otrzymane na mocy podziału majątku nieruchomości. Umową darowizny z dnia 10 kwietnia 2012 r. M. K. darowała synowi nieruchomości położone w miejscowości S. oraz w miejscowości W., natomiast umową z dnia 25 czerwca 2012 r. nieruchomości położoną w N..

Sąd Okręgowy ustalił również, że małżonkowie A. i M. K. mieszkali i mieszkają razem od początku swego małżeństwa wraz ze swymi dziećmi, w tym synem K.. M. K. nigdy nie pracowała zawodowo, zajmowała się dziećmi i domem.

Pozostawała i pozostaje nadal na utrzymaniu męża A. K. (1), który obecnie zarabia ok. 800 zł miesięcznie. Mieszkający z nimi syn K. K. (1) pracuje zawodowo. Zarówno A. K. (1), jak i jego małżonka nie posiadają żadnego majątku.

Stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowody z dokumentów. Sąd I instancji nie dał wiary zeznaniom pozwanych co do wskazywanej przez nich przyczyny dokonanego podziału majątku wspólnego, a to niewierności małżeńskiej A. K. (1). Okoliczność ta nie korespondowała bowiem z pozostałymi ustalonymi w sprawie faktami dotyczącymi dalszego wspólnego zamieszkiwania małżonków i ustanowienia na wszystkich nieruchomościach będących przedmiotem podziału dożywotniego bezpłatnego używania przez A. K. (1). Co do darowizn uczynionych przez M. K. na rzecz syna Sąd Okręgowy wskazał, że pozwani nie wskazali na przyczynę tego przysporzenia na rzecz K. K. (1).

W świetle tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Powołując się na treść art. 527 k.c. wskazał, że w rozpoznawanej sprawie wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej zostały spełnione.

Dłużnicy A. K. (1) i M. K. dokonali w okresie od sierpnia 2010 r. do czerwca 2012 r. czynności prawnych polegających na podziale majątku wspólnego, w wyniku którego A. K. (1) przekazał cały majątek małżonce bez żadnych spłat, a następnie dłużniczka M. K. uzyskane w ten sposób udziały w nieruchomości wraz ze swoimi udziałami darowała synowi K. K. (1). We wskazanym okresie przeciwko dłużnikom toczyły się postępowania kontrolne organu podatkowego oraz egzekucyjne.

Wskutek opisanych wyżej czynności dłużnicy A. K. (1) i M. K. stali się niewypłacalni, o czym świadczą nieskutecznie prowadzone względem nich postępowania egzekucyjne. M. K. na skutek umowy o podział majątku wspólnego uzyskała korzyść majątkową bowiem nabyła udziały w nieruchomościach będących przedmiotem podziału majątku wspólnego bez żadnych spłat na rzecz małżonka. Sąd Okręgowy wskazał, że nieruchomość została co prawda obciążona służebnością na rzecz dłużnika A. K. (1), jednak jej wartość – jak wynika z aktu notarialnego – była znacznie niższa niż wartość darowanego udziału w nieruchomości. Na gruncie art. 527 k.p.c. przez „korzyść majątkową” rozumie się także zapłatę ceny odpowiadającej wartości rynkowej tej rzeczy.

Wierzytelność na rzecz Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego istnieje i wynosi ok. dwóch milionów złotych, co nie jest kwestionowane przez dłużników.

Z uwagi na fakt, że kwestionowane przez powoda czynności prawne zostały dokonane między osobami bliskimi zachodzi domniemanie, o którym mowa w art. 527 § 3 k.p.c., z którego wynika, że osoba bliska, która nabyła korzyść majątkową miała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Domniemanie to nie zostało obalone w toku postępowania. Dodatkowo Sąd Okręgowy wskazał na treść art. 528 k.p.c., zgodnie z którym jeżeli skutek czynności dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia nabyła korzyść majątkową bezpłatnie – wierzyciel może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Mając na względzie powyższe Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli pozwani A. K. (1), M. K. i K. K. (1) zaskarżając go w całości. W piśmie z dnia 24 sierpnia 2016 r. pełnomocnik pozwanych dokonał uzupełnienia apelacji pozwanych. Skarżący podnieśli naruszenie:

I. art. 527 § 3 k.p.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że czynność darowizny na rzecz żony i syna zostały dokonane ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, podczas gdy pozwany A. K. (1) w chwili dokonania podziału majątku wspólnego nie był dłużnikiem wierzyciela, zaś pozwana M. K. nie była dłużnikiem powoda w chwili dokonywania darowizny na rzecz syna K. K. (1),

II. art. 233 k.p.c. i art. 316 k.p.c. przez błędną, dowolną, arbitralną i sprzeczną z zasadami doświadczenie życiowego ocenę materiału dowodowego oraz faktyczne pominięcie przy wydawaniu orzeczenia istotnej części zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło do błędnych ustaleń faktycznych polegających na przyjęciu, że pozwana M. K. w chwili nabycia od A. K. (1), a K. K. (1) w chwili nabycia od M. K. nieruchomości wiedzieli lub przy zachowaniu należytej staranności mogli się dowiedzieć, iż darujący działali ze świadomością pokrzywdzenia powoda (o ile taki zamiar faktycznie mieli nie będąc wówczas dłużnikami powoda),

III. art. 328 § 2 k.p.c. przez faktycznie zaniechanie prawidłowego uzasadnienia wydanego wyroku, w szczególności przez zaniechanie wskazania dokładnych przyczyn, dla których Sąd uznał zeznania pozwanych za niewiarygodne, a także zaniechanie omówienia zeznań i oceny wszystkich świadków.

Wskazując na powyższe naruszenia pozwani wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości, względnie uchylenie powyższego wniosku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy, a także o zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu J. M. (2) kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm prawem przepisanych.

Argumentując swoje stanowisko skarżący wskazali, że Sąd I instancji pominął wynikającą z ich zeznań, a także zeznań świadków okoliczność, że przyczyną podziału majątku między małżonkami w sierpniu 2010 r. był ostry konflikt małżonków na tle niewierności małżeńskiej A. K. (1). W tym czasie nie istniało jeszcze żadne wymagalne zobowiązanie dłużnika wobec powoda. Roszczenia te zostały stwierdzone tytułami wykonawczymi dopiero w sierpniu 2011 r., zaś prawomocne stały się w dniu 3 lipca 2012 r. Wobec tego pozwani M. K. i K. K. (1) w dacie dokonywania czynności prawnych (podziału majątku w 2010 r. i darowizn w 2012 r.) nie mieli wiedzy dotyczącej zobowiązań A. K. (1) wobec powoda. Wobec tego zarówno A. K. (1), jak i pozwani M. i K. K. (1) nie działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

Przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy w pierwszej kolejności należało odnieść się do kwestii dopuszczalności drogi sądowej, a to z uwagi na fakt, iż wiarytelność powoda stanowi należności publicznoprawne. W orzecznictwie wskazuje się, że w takim przypadku cywilna droga sądowa jest dopuszczalna (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2003 r., sygn. akt III CZP 85/02). Jeżeli bowiem powód występuje wobec osoby trzeciej - kontrahenta swego dłużnika, z żądaniem uznania względem siebie bezskuteczności czynności prawnej dokonanej pomiędzy osobą trzecią a dłużnikiem, opierając swoje żądanie na regulacji cywilnoprawnej (art. 527 i nast. k.c.), to należy przyjąć, że realizuje on swoje - potencjalne bądź rzeczywiste - uprawnienie uregulowane w całości normami prawa prywatnego. Wskazać nadto należy, że na gruncie przepisów administracyjnoprawnych pominięto instytucję, która byłaby zbliżona do instytucji skargi pauliańskiej z kodeksu cywilnego, a zatem instytucję, która chroniłaby interesy wierzyciela z tytułu zapłaty należności publicznoprawnej w razie niewypłacalności dłużnika w związku z dokonaniem przez niego, w ustawowo określonej sytuacji, czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela i uzyskania przez osobę trzecią korzyści majątkowej.

W odniesieniu do ustaleń faktycznych wskazać należy, że Sąd Apelacyjny podziela ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy, które znajdowały poparcie w zgromadzonym materiale dowodowym. Dodatkowo Sąd Apelacyjny ustalił, że prawomocnym wyrokiem karnym Sądu Rejonowego w W.z dnia 11 kwietnia 2016 r. sygn. akt II K 991/15 pozwany A. K. (1) został skazany za to, że prowadząc w 2007 r. działalność gospodarczą w dniu 17 kwietnia 2008 r. złożył organowi podatkowemu zeznania podatkowe, w którym podał nieprawdę polegającą na zaniżeniu przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej o łączną kwotę 587.085,54 zł oraz zaniżeniu kosztów uzyskania przychodów o

kwotę 11.959 zł w związku z nierzetelnym prowadzeniem ksiąg podatkowych i wystawieniem nierzetelnych faktur, co doprowadziło do uszczuplenia podatku dochodowego od osób fizycznych w kwocie 187.726 zł. Analogicznego czynu pozwany dopuścił się w 2008 r., co również zostało przesądzone w wymienionym wyroku.

Przechodząc do oceny zarzutów zawartych w apelacji wskazać należy, iż w ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie wystąpiły przesłanki uzasadniające postawienie zarzutów naruszenia przepisów postępowania cywilnego dotyczących przedmiotu i oceny dowodów, mających wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, tj. art. 233 § 1 k.p.c. i 316 k.p.c. Wskazać przy tym należy, iż w ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut sformułowany przez skarżącego jako zarzut naruszenia prawa materialnego stanowił w istocie zarzut procesowy naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Z uzasadnienia zarzutu wynika bowiem, iż pozwani kwestionowali w istocie świadomość pokrzywdzenia wierzyciela w chwili dokonywania czynności prawnych podziału majątku wspólnego i darowizn.

W kontekście powyższego zarzutu wskazać należy, że zgodnie z poglądami wyrażonymi w judykaturze Sądu Najwyższego ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygania kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (wyrok Sądu Najwyższego z 16 lutego 1996 r., sygn. akt II CRN 173/95). Skuteczne przedstawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2000 r., sygn. akt V CKN 17/2000; z dnia 5 sierpnia 1999 r., sygn. akt II UKN 76/99; z dnia 10 stycznia 2002 r., sygn. akt II CKN 572/99; z 27 września 2002 r., sygn. akt II CKN 817/00).

Przedstawiona w apelacji argumentacja dotycząca naruszenia granic swobodnej oceny materiału dowodowego nie zasługiwała w tym świetle na uwzględnienie. Sąd I instancji nie dopuścił się naruszenia zasad logicznego rozumowania ani doświadczenia życiowego, a przedstawiony przez apelującego przebieg zdarzeń stanowił jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu Okręgowego. Odnosząc się szczegółowo do argumentacji pozwanych wskazać należy, że ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że pozwani A. K. (1) i M. K. dokonując kwestionowanych przez powoda czynności prawnych mieli świadomość pokrzywdzenia wierzyciela. Jak wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego względem A. K. (1) w 2010 r. prowadzono podatkowe postępowanie kontrolne wszczęte przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej. W dniu 13 sierpnia 2010 r. złożono wnioski o zabezpieczenie zobowiązania podatkowego podatnika z uwagi na uzasadnioną obawę, że zobowiązanie to nie zostanie wykonane. Następnie prowadzono postępowanie w przedmiocie zabezpieczenia zobowiązań podatkowych na majątku dłużnika A. K. (1). Wydano również decyzje określające wysokość zobowiązań podatkowych A. K. (1) i M. K.. Względem pozwanego A. K. (1) już w 2010 r. prowadzono również postępowanie egzekucyjne. Ponadto wskazać należy, że zaległość pozwanych A. K. (1) i M. K. wynosi ponad dwa miliony złotych, czego pozwani nie kwestionują. W tych okolicznościach nie sposób uznać, że na moment zawarcia umowy o podział majątku wspólnego, tj. na dzień 24 sierpnia 2010 r. A. K. (1) nie był świadomy, że dokonując podziału majątku wspólnego bez żadnych spląt nie działa na niekorzyść powoda. Pozwany musiał mieć świadomość istnienia zaległości podatkowych oraz faktu, że z czasem zostaną one stwierdzone ostatecznymi tytułami wykonawczymi, skoro prowadzono w tym kierunku postępowanie przez organ podatkowy. Dodatkowo należy wskazać, że umyślność działania pozwanego polegającego na zaniżeniu w zeznaniach podatkowych za 2007 r. i 2008 r. wysokości osiągniętych przychodów oraz kosztów ich uzyskania została ponadto przesądzona w prawomocnym wyroku karnym Sądu Rejonowego w W. z dnia 11 kwietnia 2016 r., sygn. akt II K 991/15. Pozwany A. K. (1) musiał mieć zatem świadomość nieprawidłowości w rozliczeniach podatkowych istniejących na dzień zawarcia umowy o podział majątku wspólnego w 2010 r. W innym wypadku trudno uznać za zgodne z zasadami doświadczenia życiowego zachowanie dłużnika polegające na wyzbywaniu się majątku na rzecz małżonki. W odniesieniu do argumentacji pozwanego przedstawionej w apelacji, iż motywem zawarcia umowy o podział majątku wspólnego były kłopoty małżeńskie pozwanych należy wskazać, że nie ma ona znaczenia dla ustalenia, iż pozwany działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda, która to okoliczność wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego i co zostało wyjaśnione powyżej. Niezależnie od tego pozwani nie podważyli argumentacji Sądu I instancji, iż wyzbywanie

się majątku wskutek kryzysu małżeńskiego jest sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego, a także pozostałymi faktami, tj. dalsze wspólne zamieszkiwanie pozwanych oraz ustanowienie przy podziale majątku dożywotniego nieopłatnego użytkownika nieruchomości ulegających podziałowi na rzecz A. K. (1).

Nie budzi również wątpliwości, że ze świadomością pokrzywdzenia powoda działała M. K., która w kwietniu i czerwcu 2012 r. dokonała darowizn nieruchomości na rzecz syna K. K. (1). Na moment dokonania powyższych czynności prawnych w stosunku do pozwanej prowadzone było postępowanie egzekucyjne na rzecz powoda.

Sąd Okręgowy nie naruszył również zasad oceny materiału dowodowego dokonując ustalenia, że pozwani M. K. i K. K. (1) mieli świadomość lub przy zachowaniu należytej staranności mogli się dowiedzieć, iż strony dokonanych przez nich czynności prawnych działali ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Słusznie Sąd I instancji uznał, że pozwani nie obalili domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.p.c., z którego wynika, że jeżeli korzyść majątkową uzyskuje osoba będąca w bliskim stosunku z dłużnikiem domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Pozwani przez cały czas zamieszkują razem, stanowią rodzinę, a zatem niezgodne z zasadami doświadczenia życiowego jest ich twierdzenie, że K. K. (1) nie miał świadomości w zakresie sytuacji majątkowej rodziny, zwłaszcza w sytuacji obdarowania go nieruchomościami.

W apelacji skarżący wskazywali również na fakt, iż Sąd I instancji nie dokonał oceny zeznań świadków. W istocie wskazać należy, że ocena taka nie została przedstawiona w uzasadnieniu orzeczenia, co nie oznacza jednak, iż Sąd I instancji takiej oceny nie przeprowadził. Niezależnie od tego wskazać należy, że uchybienie to nie miało wpływu na treść rozstrzygnięcia. Przedstawione przez świadków okoliczności dotyczące sytuacji rodzinnej i majątkowej nie były sporne między stronami. Natomiast w zakresie przyczyn zawarcia umowy o podział majątku wspólnego oraz umów darowizny świadkowie zasadniczo nie posiadali wiadomości. Szczątkowe informacje przekazane w tym zakresie przez członków rodziny pozwanych nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia, albowiem motywów zawarcia przedmiotowych umów nie stanowią przesłanki zastosowania instytucji skargi pauliańskiej. Istotne znaczenie ma jedynie świadomość, że dokonane czynności mają wpływ na pokrzywdzenie wierzyciela.

Niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. przez jedynie ogólną ocenę zeznań pozwanych. Sąd I instancji przedstawił logiczną argumentację w zakresie przyczyn, dla których odmówił wiarygodności zeznaniom pozwanych co do przyczyn dokonanego podziału majątku wspólnego. Argumentacji tej pozwani nie podważyli.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Apelacyjny z urzędu przeprowadził ocenę zgodności rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego z przepisami prawa materialnego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., sygn. akt III CZP 49/07). W tym zakresie Sąd Apelacyjny w całości podziela argumentację Sądu Okręgowego co do spełnienia przesłanek instytucji skargi pauliańskiej z art. 527 k.c. Podsumowując tę argumentację wskazać należy, że podział majątku wspólnego małżonków A. K. (1) i M. K. stanowił czynność krzywdzącą powoda, gdyż w jej wyniku A. K. (1) stał się niewypłacalny (czego nie kwestionował) a M. K. uzyskała korzyść, gdyż otrzymała całość majątku wspólnego bez żadnych spłat. A. K. (1) działał przy tym ze świadomością pokrzywdzenia powoda, gdyż miał świadomość dokonanych uchybień w zakresie regulowania należności podatkowych oraz prowadzonego przeciwko niemu postępowania przez organ podatkowy, a więc miał świadomość istnienia wiarygodności powoda, natomiast M. K. jako osoba bliska wiedziała, że A. K. (1) działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Również czynności polegające na darowiznach na rzecz K. K. (1) nieruchomości spełniają przesłanki z art. 527 k.c., gdyż wskutek tych czynności M. K. stała się niewypłacalna, natomiast K. K. (1) uzyskał korzyść (nieodpłatnie uzyskał nieruchomości). Nie ulega również wątpliwości, że M. K. działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdyż miała wiedzę, że prowadzone jest przeciwko niej postępowanie egzekucyjne na rzecz powoda, o czym K. K. (1) jako osoba najbliższa wiedział. Wskazać należy, że zgodnie z art. 528 k.c. nawet, gdyby K. K. (1) nie wiedział i przy zachowaniu należytej staranności nie mógł się dowiedzieć, że M. K. działała ze świadomością pokrzywdzenia powoda powództwo podlegałoby uwzględnieniu, gdyż czynność prawna wskutek, której pozwany uzyskał korzyść była nieodpłatna.

Niezależnie od spełnienia przesłanek skargi pauliańskiej wyrok Sądu I instancji podlegał zmianie z uwagi na treść art. 531 § 1 k.c., zgodnie z którym uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem

wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Mając powyższe na względzie A. K. (1) nie przysługiwała legitymacja bierna w niniejszym postępowaniu, a zatem powództwo w stosunku do niego podlegało oddaleniu. Brak było również podstaw do obciążania go kosztami procesu i kosztami sądowymi na rzecz Skarbu Państwa, wobec czego Sąd odstąpił od obciążania go tymi kosztami (art. 102 k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c. i 386 § 1 k.p.c., a o kosztach procesu w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2016 r., poz. 1999 j. t.) w zw. § 8 ust. 7 w zw. z § 16 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801) Sąd Apelacyjny przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokata J. M. (1) wynagrodzenie w kwocie 13.284 zł, w tym 2.484 zł podatku od towarów i usług, tytułem zastępstwa prawnego udzielonego pozwanym w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Regina Kurek SSA Andrzej Szewczyk SSA Józef Wąsik